

Tanévkezdési gondolatok

Az Európai Unióhoz való csatlakozás számos új kihívás elé állította társadalmunkat. A gazdasági fellendülés biztosítására a humánerőforrás állapota nem megfelelő. A várható változás meghatározó jellegű. A gazdasági növekedés sok tényező összhatásától függ: természeti adottságok, gazdasági tevékenység, környezetszennyezés, közlekedés, melyek mind fejlesztésre várnak, de ezek csak versenyképes humánerőforrásokkal biztosíthatók. Az évtizedek során (beleértve a majdnem eltelt húsz évet a rendszerváltozás óta) romló közoktatási viszonyok következtében a munkaerő-minőség általánosan romlott. Szükséges a munkavégzők és a jövőbeli munkavégzők magatartásbeli megváltozása. Az általános közismereti képzés és az azt követő szakmai képzés ilyen értelemben való módosulása sürgeti az oktató-nevelő tevékenység hatékonyságának növelését.

A munkaerőpiac állandóan változó igényeit csak az élethosszig tartó tanulással tudja áthidalni az a társadalom, amelynek hagyománya szerint egy egyén 16-18 éves korától egy jól meghatározott tevékenységgel biztosította létfenntartását, a szerény, de biztonságos anyagi körülmények között eltölthető sivár nyugdíjas éveit. A szabadságérzet háttérrel kitágulása megvillantotta az egyén számára annak a vágynak a lehetőségét, hogy életét gazdagabbá, tartalmasabbá tegye. Mindehhez az egyének gondolkodásmódjában kell változásnak történnie. Szükség van a kreatív gondolkodásképesség fejlesztésére. Ez feltételezi a folyamatos tanulás igényét. Ebben a folyamatban a pedagógusok szerepe felértékelődik. Növekedett terhelést jelent az új kihívásoknak való megfelelés, amelynek eredményességét remélhetőleg általános társadalmi (erkölcsi és anyagi) elismerés jutalmaz majd. Napjainkban a nevelő tevékenység célja a harmonikus, alkotó, rugalmas személyiség kialakítása, a kor követelményeinek megfelelő technika alkalmazásában jártas, a környezet minőségének megóvására (ha kell javítására) képes, egészséges életmódot folytató, a megnövekedett szabadidejét hasznosan felhasználó személyiség kialakítása. Ez a sokrétű feladat nagy kihívás oktatóknak, tanulóknak egyaránt. A sikeres megoldáshoz mindenek előtt szem előtt kell tartani, hogy az iskolai munka eredményességét az intellektuális képességek mellett az érzelmi tényezők is jelentősen befolyásolják. Ennek tudatában a tanárnak is és a tanulónak is tisztázni kell, hogy milyen célból és milyen módszerekkel képes a leghatékonyabban tanulni, illetve tanítani. Ezért van elsődleges szerepe a nevelő munkában a készségek és teljesítőképeség fejlesztésében a tanulók megismerésének. Ebben a folyamatban segítségül szolgálhat a természettudományokat oktató tanárnak a gyermekek a gyakorlati munkája során, a kísérletek alatt, a tanulmányi kirándulások, táborozások közben tanúsított viselkedése. Információforrásként használható, hogy hogyan ragadja meg a tanuló a lényegi jellemzőket egy fizikai, vagy kémiai kísérlet során. Ezek az aktív mozzanataik az órának, vagy órán kívüli tevékenységnek amennyiben a gyermekek adott gondolati szintjéhez igazítottak, akkor a gyakorlati tapasztalatok gyűjtésével jelentősen megkönnyítik a tanulási folyamatot, eredményesebbé teszik azt. A gyermeket olyan helyzetek elé kell állítani, amelyekben tényleges kérdéseket kell megoldania. Ekkor a tanulási folyamat egy megoldandó problémához szükséges ismeretek elsajátítását eredményezi. A gyermek munkájának sikerességét, eredményességét saját magának kell megítélnie, teljesítményének hiteles mércéje kell, hogy legyen az

önmagáról való ítélete. A tanár által alkotott teljesítmény-felmérésben az egyén haladásának ütemét kell szem előtt tartani, nem a tanár által elképzelt követelményhez, vagy az osztálytársakhoz képest kell elbírálni. A tanár értékelése hangsúlyozza a fejlődést, értékelje az erőfeszítést, ne csak a teljesítményre utaljon.

Az oktatási folyamatban a fő cél a gondolkodás fejlesztése és az érzelmek megértésének és szabályozásának elsajátítása kell legyen. A gyermek az iskolába lépéskor érdeklődő, ezt az alapvető kíváncsiságot kell kielégítse az iskola.

A természettudományi tantárgyak oktatása során sok lehetőség van a egyéniség fejlesztésre. A tényleges, értelmes tevékenység fegyelmezi, neveli a gyermeket. A bemutató, vagy tanulói kísérletek alkalmat adnak arra, hogy: „Láss, ne csak nézz!” A tanárnak bátorítania kell ezért a gyermekeket, hogy:

- ismerjék fel a megválaszolendő kérdéseket
- fogalmazzanak meg tudományos kérdéseket
- kérdőjelezzék meg az elhangzottakat, fogalmazzák meg a kételyeiket
- ismerjék fel, hogy vannak kérdések, amelyekre nem csak egyetlen helyes válasz adható
- a kérdések megválaszolásához vizsgálataikból, vagy más forrásból származó adatokat használjanak
- kérdőjelezzék meg saját és mások adatainak érvényességét.

Nagyon lényeges, hogy a tanár hogyan reagál a kérdéseire kapott válaszokra. A tanár viszonyulásából érezze a gyermek, hogy erőfeszítésének és képességeinek tulajdoníthatja a sikert, hogy a képességeit az élvezettel végzett munka fejlesztette. Ez a momentuma a nevelő és tanuló együttműködésének pozitív eredményre vezet a sérült, a normális értelmi szintű és a tehetséges gyermekekkel való foglalkozás során is. Az életkori sajátságokra is tekintettel kell lenni.

Az EMT alapításakor céljául tűzte ki a tehetséggondozás ápolását a középiskolások körében, segítve a szaktanároknak az informatika és természettudományok iránt érdeklődő tehetséges középiskolás tanulók felkészítésében, versenylehetőségek biztosításával, dokumentációs anyag beszerzésével, táborozások szervezésével. Ebben a munkában 19 év alatt sokan vettek részt, de be kell vallanunk hatékonysága nem tekinthető kielégítőnek. Ennek okát a középiskolai tanárokkal való együttműködés hiányosságában kell keresnünk, s talán abban is, hogy a tanárok nem bízzák tanulóikra az önálló kezdeményezést a segítség igénybevételére. Abban a reményben, hogy az elkövetkező tanévben az igények nőnek az ifjúság és oktatóik részéről is, hogy a kezdeményezésekhez és közös kivitelezéséhez a foglalkozásformák megteremtéséhez minden érdeklődő (ezek közé soroljuk a leendő tanárokat, egyetemi oktatókat is) hozzáállása pozitívabb lesz, eredményesebbé tesszük a tehetséggondozásra szánt energiánkat, kívánunk minden olvasónknak kellemes, örömeiben gazdag, eredményes új tanévet!

A FIRKA szerkesztőbizottsága nevében:

Máthé Enikő